

трудового права України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 3. С. 24–28.

УДК 349.2

DOI: 10.32751/2617-5967-2025-02-15

Кайло Р. І.

аспірант кафедри трудового
права та права соціального
забезпечення Київського

національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0009-0002-0414-0660

СУТНІСТЬ СУЧАСНИХ ФОРМ ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОГО НАПРЯМУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Стаття присвячена з'ясування сутності сучасних форм оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців. Встановлюється, що спільною метою форм оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту в цілому є оптимізація життєдіяльності та підвищення якості життя осіб, які є одержувачами відповідних соціальних послуг, а насамперед – шляхом оздоровлення, розвитку власних соціальних можливостей повноцінного соціального буття, а отже – і підвищення активності соціального життя таких осіб. При цьому в контексті військовослужбовців мета таких форм соціального захисту додатково доповнюється врахуванням об'єктивної необхідності забезпечення державою стійкої боєздатності особового складу та його довгострокової психофізіологічної спроможності виконувати функцію оборони держави. Сучасні форми оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців виконують профілактичні, лікувально-діагностичні, реабілітаційні та гігієнічно-санітарні групи завдань. На цій підставі встановлюється, що сучасні форми оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців є важливою складовою системи забезпечення національної безпеки, адже вони в дійсності формують необхідні умови оперативної придатності Збройних Сил України. Також важливим є те, що форми оздоровчо-рекреаційного напрямку охоплюють соціально захисні заходи, які мають виразну соціально-економічну доцільність, а також – демографічну та гуманітарну значущість.

Ключові слова: військовослужбовець, гігієна, здоров'я, лікування, обороноздатність держави, профілактика, реабілітація, соціальна безпека, соціальний захист.

The article clarifies the nature of contemporary forms of health- and recreation-oriented social protection for military personnel. It argues that, in general, the overarching purpose of such measures is to optimise vital activity and enhance recipients' quality of life – principally by improving health, developing individual social capacities for full social participation, and thereby increasing overall social engagement. In the military context, this purpose is further shaped by the State's objective need to maintain stable combat readiness and the long-term psycho-physiological fitness of service members to discharge national defence functions. Modern health and

recreational measures for military personnel fulfil preventive, therapeutic, diagnostic, rehabilitative, and hygienic-sanitary tasks. Consequently, they constitute a critical component of the national security system, for they create the conditions required for the operational readiness of the Armed Forces of Ukraine. Moreover, these measures exhibit clear socio-economic rationality: expenditure on early, comprehensive rehabilitation and preventive interventions to reduce injury risk is considerably lower than the costs associated with treating severely wounded service members or providing lifetime financial support to disabled veterans. These forms of social protection also possess pronounced demographic and humanitarian significance. Effective planning, implementation, and monitoring of health and rehabilitation programmes for military personnel directly influence demographic stability – already under strain owing to the ongoing armed aggression against Ukraine.

Keywords: *health, hygiene, military personnel, prevention, rehabilitation, social protection, social security, state defense capability, treatment.*

Постановка проблеми. У Конституції Всесвітньої організації охорони здоров'я поняття «здоров'я» визначено як стан повного фізичного, психічного й соціального благополуччя особи, а не лише відсутність хвороби чи фізичної вади. Цей підхід до тлумачення сутності здоров'я справедливо може вважатись концептуально вивіреним, адже в цілому відображає цілісну модель здоров'я, якою комплексно охоплюються фізіологічні, психологічні та соціальні складові повноцінної життєдіяльності сучасної людини. Відповідно, сучасне розуміння феномену здоров'я охоплює: функціональний стан органів і систем організму; ментально-психологічний вимір, що передбачає стабільний емоційний стан і душевний комфорт; а також соціокультурний рівень, пов'язаний із системою цінностей, переконань, поведінкових установок та адаптації індивіда до суспільного середовища. З огляду на це, здоров'я слід розглядати як «непересічну цінність» [1, с. 38], а відтак – одну з ключових категорій соціально-правового режиму забезпечення стабільності та ефективності функціонування держави і суспільства. Отже, в окресленому контексті слід наголосити на існуванні об'єктивно обумовленого зобов'язання держави у сфері охорони здоров'я, що поширюються на всіх осіб, які перебувають на її території. При цьому особливої ваги вказане зобов'язання набуває саме щодо військовослужбовців, які в силу своєї професійної діяльності щоденно перебувають у зоні підвищеного ризику для життя і здоров'я, виконуючи завдання із забезпечення державного суверенітету, територіальної цілісності та безпеки і обороноздатності країни.

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. У процесі аналізу наявної наукової літератури можемо помітити, що багатьма науковцями розкривались різні проблемні питання оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців, серед яких Н.А. Агаєв [2], А.В. Діміч [3], В.В. Кердивар [4], Л.Б. Мазур [5], П.Ю. Машіка [6], В.Л. Наумов [7], В.П. Печиборщ [1], О.Д. Сафін [8], О.В. Тімченко [9], Б.Б. Умаєв [10], М.О. Шишлюк [11], та ін. При цьому слід зауважити, що по сьогодні науковці ще комплексно не розкривали сутнісний зміст форм цього напрямку соціального захисту військовослужбовців, що є питанням, яке потребує вирішення.

Метою статті є уточнення сутності сучасних форм оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців. Досягнення цієї мети передбачає виконання таких завдань: 1) з'ясувати основну мету форм оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту в цілому та військовослужбовців зокрема; 2) окреслити

основні групи завдань, що виконуються формами оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців; 3) узагальнено викласти теоретико-практичну сутність розглядуваних форм соціального захисту військовослужбовців.

Виклад основного матеріалу. Комплексно осмислюючи зміст оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту як загалом (у масштабах всього населення країни), так і стосовно військовослужбовців зокрема, слід зазначити, що цей напрямок насамперед орієнтований на реалізацію права особи на охорону здоров'я. Це право, згідно з позицією українських науковців, є «природним невід'ємним і непорушним правом людини, котре нормативно закріплено на національному та міжнародному рівнях, включає всі можливі засоби для розвитку, збереження, забезпечення та, у випадку порушення, відновлення гармонійного рівня фізичного, психічного, та душевного стану її організму» [12, с. 47]. Крім того, слід врахувати й те, що оздоровчо-рекреаційний напрям соціального захисту загалом виражається у комплексі форм соціального захисту, які передбачають планування, організацію та реалізацію соціально захисних заходів, спрямованих на охорону і зміцнення здоров'я відповідного кола осіб, а також організацію активного дозвілля осіб, котрі потребують відповідного соціального захисту. Отже, спільною метою форм цього напрямку соціального захисту є оптимізація життєдіяльності та підвищення якості життя осіб, які є одержувачами відповідних соціальних послуг, а насамперед – шляхом оздоровлення, розвитку власних соціальних можливостей повноцінного соціального буття, а отже – і підвищення активності соціального життя таких осіб. У контексті ж безпосередньо військовослужбовців мета форм оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту також доповнюється необхідністю забезпечення державою стійкої боєздатності особового складу та його довгострокової психофізіологічної спроможності виконувати функцію оборони держави. Так, зокрема, В.В. Кердивар, Я.О. Овсяннікова та Н.Г. Бакурідзе справедливо констатують, що «воєнна діяльність становить велике випробування для всієї нашої країни й відзначається впливом на психічний та психологічний стан всіх людей. Це особливо актуально для військовослужбовців, членів їхніх сімей та інших цивільних громадян, у яких можуть виникнути тривожно-депресивні розлади, загостритися існуючі психічні проблеми та розвинути психосоматичні розлади та інші порушення ментального здоров'я» [4, с. 110].

Викладене дає підстави стверджувати, що обов'язок держави щодо охорони здоров'я населення загалом, а також військовослужбовців зокрема, має характер об'єктивно зумовленого зобов'язання, яке випливає з конституційної ролі держави як гаранта соціальної безпеки й тому знаходить своє нормативне вираження насамперед на рівні Основного Закону України. Зокрема, в ч. 1 ст. 27 Конституції України зазначається, що «кожна людина має невід'ємне право на життя», й при цьому в ст. 3 конституцієдавцем проголошується, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Деталізуються вказані положення Основного Закону України в ст. 49 Конституції, в ч. 1 якої вказується, що кожна особа має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. У частинах 2–4 цієї статті вказується, що держава повинна фінансувати соціально-економічні, медико-санітарні, оздоровчо-профілактичні програми, створюючи при цьому умови «для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування», а також дбаючи про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечуючи при цьому санітарно-епідемічне благополуччя. Зокрема, в державних і комунальних закладах охорони здоров'я, мережа

яких не може бути скорочена (навпаки, держава повсякчас має сприяти розвиткові лікувальних закладів усіх форм власності), повинна надаватись медична допомога на безоплатній основі.

Вказані гарантії закономірним чином поширюються також і на військовослужбовців (також членів їхніх сімей), а також, з огляду на ч. 5 ст. 17 Конституції України та абз. 1 п. 5 ст. 8, частини 1, 4, 11 і 24 ст. 10-1, ст. 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» конкретизуються з урахуванням особливостей соціально-правового статусу військовослужбовців (членів їхніх сімей), характеру несення ними служби в мирний час та особливий періоди. Додатково ці обов'язки держави (у відповідній частині й суспільства) та особливості їх реалізації конкретизуються в інших нормативно-правових актах, зокрема в Основах законодавства України про охорону здоров'я, підзаконних актах Президента України (наприклад, яким затверджено Національну стратегію розвитку системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни), Кабміну України (постанови, якими затверджується, зокрема, Порядок здійснення реабілітаційних заходів), Міністерства оборони (наприклад, наказ, що затверджує Інструкцію про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медико-психологічної реабілітації у ЗСУ, Перелік медичних показань до медичної реабілітації в санаторно-курортних закладах ЗСУ), МВС України (зокрема, наказ, яким затверджується Інструкція про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медико-психологічної реабілітації в Державній прикордонній службі України) та ін.

Відтак, враховуючи наявну нормативно-правову основу оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців зазначимо, що «Україна на сьогодні не лише визнає основні права та свободи людини (зокрема соціальні права), а й вважає захист цих прав та свобод своїх громадян (зокрема військовослужбовців) в якості однієї з ключових функцій держави, належна реалізація яких дозволяє характеризувати нашу державу як правову, демократичну та соціальну» [13, с. 455]. Отже, можемо зазначити, що мета форм оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців має подвійний характер, а саме: по-перше, індивідуальний – збереження життя, працездатності, психічного благополуччя конкретного військовослужбовця (члена його сім'ї); суспільно-колективний – підтримання загальної оборонної спроможності та довіри громадян до сил оборони через забезпечення якості людського потенціалу сил безпеки і оборони. Схожої позиції з цього приводу дотримуються також й інші українські учені та дослідники. Зокрема, Н.О. Бабич зауважує, що виокремлений напрям соціального захисту, змістовно орієнтований на забезпечення психофізіологічного благополуччя військовослужбовців та членів їхніх сімей, а відтак – виконує критично важливу роль у формуванні фундаменту соціальної безпеки цієї категорії осіб, водночас запобігаючи зниженню рівня соціального капіталу Українського народу та послабленню обороноздатності держави [14, с. 10]. Слід погодитись із тим, що ця функціональна спрямованість оздоровчо-рекреаційного напрямку зумовлена специфікою професійної діяльності військовослужбовців, яка передбачає виконання службових завдань у надзвичайно складних умовах, пов'язаних з впливом значних емоційних і фізичних стресових навантажень, зокрема – у бойових ситуаціях. Зокрема, Н.А. Агаєв констатує, що бойовий стрес постає в якості дестабілізуючого та передпатологічного стану, що «обмежує функціональний резерв організму, чим збільшує ризик дезінтеграції психічної діяльності та стійких соматовегетативних дисфункцій» [2, с.

8]. З огляду на це, військовослужбовці об'єктивно належать до груп підвищеного ризику розвитку соціально-психологічної дезадаптації, й виконання ними бойових завдань, як зазначає Ю.Л. Бриндіков [15, с. 27], супроводжується виснаженням психологічних резервів організму, дезорганізацією внутрішньої рівноваги, порушеннями у сфері життєдіяльності, появою несприятливих особистісних змін. Усе це в сукупності здатне призводити до істотного погіршення загального стану здоров'я, зниження працездатності, а також до ускладнень у міжособистісних і соціальних взаєминах, що, своєю чергою, потребує відповідної реакції з боку державної системи соціального захисту.

Враховуючи викладене, а також те, що належне забезпечення права українських військовослужбовців на охорону здоров'я по сьогодні «перешкоджає низка чинників економічного, соціально-культурного, правового характеру» [5, с. 1], слід зауважити, що державою створюються форми соціального захисту в межах оздоровчо-рекреаційного напрямку, що виконують такі завдання:

1) група профілактичних завдань, яка охоплює заходи, спрямовані на раннє виявлення, мінімізація факторів ризику та збереження і зміцнення здоров'я (фізичне та психологічне відновлення, формування мотивації до здорового способу життя), а також організацію активного дозвілля військовослужбовців, які потребують такого соціально захисного впливу. До таких завдань можемо віднести, зокрема: проведення щорічних і передбойових профілактичних оглядів; проведення вакцинації (наприклад, від грипу та від COVID-19); проведення епідемічного моніторингу в районах дислокації; проведення психогігієнічних тренінгів та розвиток соціально-особистісних компетенцій і навичок;

2) група лікувально-діагностичних завдань, що виявляється у системі розробки, надання та споживання спеціалізованих соціальних послуг, які задовольняють потреби людини, пов'язані з лікуванням конкретних захворювань, відновленням і підтриманням високого рівня життєдіяльності організму, що виявляється, зокрема у: цілодобовому чергуванні медиків в підрозділах; розгортанні мобільних стабілізаційних пунктів біля зони бойових дій; госпітальному лікуванню із доступом до банку крові та комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії тощо; оперативній реанімації поранених (дотримання умовного стандарту «золотої години», що пов'язується із проміжком часу після отримання травми, який дозволяє найбільш ефективно надати першу допомогу);

3) група реабілітаційних завдань, які передбачають багаторівневу реабілітацію військовослужбовців фізичного (має на увазі повернення пацієнтові рухливості, сил і витривалості, а також запобігає можливі ускладнення, пов'язані з недостатньою активністю), психологічного (передбачає зниження рівня стресу, подолання тривожності та депресії, а також зміцнення внутрішньої стійкості пацієнта), медичного (виражається у фізіотерапії, лікувальній фізкультурі, масажах, медикаментозній підтримці та різних апаратних методах реабілітації), соціально-побутового (включає відновлення навичок, необхідних для самостійного життя та виконання повсякденних справ) і професійного (охоплює заходи підготовки особи до повернення до стану спроможності виконання професійних обов'язків або до будь-якої іншої трудової діяльності, що відповідає її можливостям та здібностям) характеру, зокрема: програми ранньої реабілітації, які передбачають початок терапії протягом 12–24 годин (або ж 72 години) після того, як стан пацієнта досягає рівня медичної стабільності; діяльність міждисциплінарних команд (зокрема, психологів, фізіотерапевтів, соціальних працівників та ін.); комплексний розгляд травматичної травми мозку та посттравматичного стресового розладу; програми

протезування поранених військовослужбовців;

4) група гігієнічно-санітарних завдань, які передбачають, наприклад: контроль якості питної та технічної води, яка використовується військовослужбовцями; забезпечення стабільним, здоровим і збалансованим харчуванням; систематична перевірка житлових та польових умов життєдіяльності військовослужбовців; забезпечення оперативної евакуації загиблих воїнів з поля бою та ін.

Висновки. Узагальнюючи викладене, зазначимо, що форми оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців за своєю сутністю характеризуються безпосереднім соціально-правовим значенням, якому по сьогодні приділяється не достатня увага в доктрині соціального права України. Щонайперше слід констатувати, що такі форми є важливою складовою системи забезпечення національної безпеки, оскільки вони формують необхідні умови оперативної придатності ЗСУ. Так, хоча в умовах триваючого воєнного стану складно дати кількісну оцінку їх значущості в контексті ЗСУ, значний практичний ефект таких заходів простежується на прикладі держав-членів НАТО. Показовим є досвід Збройних сил США, де з 2018 року спостерігається посилення уваги до питань фізичного та психічного відновлення військовослужбовців після встановлення, що приблизно 11% особового складу не підлягали розгортанню (99 тисяч військовослужбовців були небоєздатними через адміністративні причини, 20 тисяч – у зв'язку з вагітністю, ще 116 тисяч – через наявність травм, більша частина яких не була пов'язана з бойовими діями, а обумовлена повсякденною діяльністю) [16]. Крім того, форми оздоровчо-рекреаційного напрямку охоплюють соціально захисні заходи, які мають виразну соціально-економічну доцільність, адже витрати, пов'язані з лікуванням тяжко поранених військовослужбовців чи з довічним грошовим забезпеченням військовослужбовців з інвалідністю, істотно перевищують обсяги фінансування, необхідного для запровадження ранньої комплексної реабілітації та превентивних заходів щодо зменшення ризику травматизації. Зокрема, в умовах триваючої повномасштабної війни в Україні періодично порушується питання про необхідність перегляду та перерозподілу бюджетних видатків, зокрема – на користь реабілітаційного забезпечення військовослужбовців. Також слід констатувати й те, що форми розглядуваного напрямку соціального захисту військовослужбовців мають виразну демографічну та гуманітарну значущість, адже ефективне планування, реалізація й контроль оздоровчих і реабілітаційних програм для військовослужбовців безпосередньо впливають на демографічну стійкість суспільства, яка суттєво погіршується під впливом триваючої збройної агресії проти України. З цього приводу передусім зауважимо, що втрата життя, тяжке поранення чи інвалідність військовослужбовців означає втрату так званих «людино-років народження», які, згідно з демографічною логікою, не компенсуються відкладеним батьківством чи материнством. Крім того, наявність тяжко пораненого військовослужбовця у родині призводить до зростання потреби в постійному неформальному догляді, що, як правило, лягає на плечі дружин військовослужбовців. Як демонструє практика, це також обмежує можливості дружин військовослужбовців на ринку праці, перешкоджає професійній реалізації та знижує економічну самостійність жінок у таких сім'ях. Таким чином, слід наголосити, що в умовах триваючої війни потребується детальне дослідження форм (також і способів) оздоровчо-рекреаційного напрямку соціального захисту військовослужбовців та вироблення пропозицій стосовно комплексного удосконалення законодавства та інституційно-організаційної основи реалізації відповідних соціально

захисних заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Печиборщ В.П. Проблеми медико-соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України та пенсіонерів МО України. *Проблеми військової охорони здоров'я*. 2013. Вип. 36. С. 38-48.
2. Агаєв Н.А. Негативні психічні стани військовослужбовців у бойових умовах: класифікація, визначення, ідентифікація. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологічні науки*. 2016. № 2 (4). С. 5-23.
3. Діміч А.В. Нормативно-правове регулювання психологічної та медичної реабілітації учасників організації об'єднаних сил як характерологічний вид логістичного забезпечення державної безпеки в Україні: проблеми та шляхи удосконалення. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 99-102.
4. Кердивар В.В., Овсяннікова Я.О., Бакурідзе Н.Г. Психологічна підтримка військових: посттравматичний синдром та методи його подолання. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2024. Т. 35, № 2 (74). С. 109-114. doi:10.32782/2709-3093/2024.2/18.
5. Мазур Л.Б. Адміністративно-правове регулювання у сфері забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил України на охорону здоров'я: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2016. 17 с.
6. Машіка П.Ю. Право військовослужбовців та ветеранів війни на охорону здоров'я та медичну допомогу в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 77, Ч. 2. С. 86-91. doi:10.24144/2307-3322.2023.77.2.14.
7. Наумов В.Л. Психопатологічні наслідки бойового стресу в учасників антитерористичної операції. *Медична психологія*. 2018. № 3. С. 76-80.
8. Сафін О.Д., Тімченко О.В., Широкобоков Ю.М. До питання про соціально-психологічну модель наслідків військового полону. *Психологічний журнал*. 2019. № 2. С. 1-21.
9. Тімченко О.В., Христенко В.Є., Кердивар В.В. Створення єдиної системної організації психологічної реабілітації учасників бойових дій в незалежній Україні. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 6 (70). С. 164-173. doi:10.33099/2617-6858-2022-70-6-164-173.
10. Умаєв Б.Б. Особливості реалізації права на охорону здоров'я та медичну допомогу військовослужбовців і працівників Служби безпеки України. *Соціальне право*. 2024. № 3. С. 151-157. doi:10.32751/2617-5967-2024-03-20.
11. Шишлюк М.О. Правові проблеми здійснення санаторно-курортного лікування військовослужбовців за законодавством України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 6. С. 144-146.
12. Назарко Ю.В. Конституційне право на охорону здоров'я в Україні та державах Європейського Союзу: порівняльно-правове дослідження: дис. ... д-ра філософ.: 081. Київ, 2019. 249 с.
13. Рекшинський В.О. Судовий захист соціальних прав військовослужбовців в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 80, ч. 2. С. 454-459. doi:10.24144/2307-3322.2023.80.2.73.

14. Бабич Н.О. Особливості реалізації соціальної функції держави щодо військовослужбовців та їх сімей. *Соціальне право*. 2023. № 1. С. 6-12. doi:10.32751/2617-5967-2023-01-01.

15. Бриндіков Ю.Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05. Хмельницький, 2018. 559 с.

16. Copp T. Deploy or get out: New Pentagon plan could boot thousands of non-deployable troops. *Military Times*, 05.02.2018. URL: <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2018/02/05/deploy-or-get-out-new-pentagon-plan-could-boot-thousands-of-non-deployable-troops/> (дата звернення: 14.03.2024).

УДК 347.72:347.65

DOI: 10.32751/2617-5967-2025-02-16

Колісник Л. В.
магістр права

СПАДКУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВІ

Стаття присвячена дослідженню проблем спадкування корпоративних прав в Україні. У роботі розглянуто правову природу корпоративних прав, їх майнові та немайнові елементи, що зумовлюють колізії у правовому регулюванні спадкування. Проаналізовано еволюцію законодавчого підходу — від визнання права участі у товаристві особистим немайновим правом до сучасної моделі, яка передбачає перехід частки до спадкоємців без згоди інших учасників. Висвітлено ключові проблеми практики: відсутність чіткого механізму вступу спадкоємця до товариства, затягування процедур, суперечності у визначенні вартості частки та неоднорідність судової практики. Автори роблять висновок про необхідність законодавчого врегулювання моменту набуття статусу учасника, визначення строків та відповідальності за їх порушення, розробки методики оцінки частки, а також узагальнення судової практики. Дослідження спрямоване на формування прозорого та ефективного механізму спадкування корпоративних прав, що забезпечить захист спадкоємців, стабільність господарських товариств та покращення інвестиційного клімату України.

Ключові слова: корпоративні права, спадкування, господарське товариство, правонаступництво, судова практика, інвестиційний клімат.

The article is devoted to the study of inheritance of corporate rights in Ukraine. It examines the legal nature of corporate rights, their property and non-property elements, which cause collisions in inheritance regulation. The evolution of the legislative approach is analyzed—from the recognition of participation rights in a company as personal non-property rights to the modern model that allows the transfer of shares to heirs without the consent of other participants. The article highlights key practical issues: the lack of a clear mechanism for an heir's entry into a company, procedural delays, inconsistencies in share valuation, and contradictory judicial practice. The authors conclude that it is necessary to establish a clear legal definition of the